

4. LUKIOKOULUTUS

4.1. Rahoitettava toiminta ja rahoituksen yleiset perusteet

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan lukiokoulutuksen järjestämiseen. Lupa voidaan myöntää myös ulkomailla järjestettävää opetusta varten. Järjestämisluvassa määrätään kunnat, joissa koulutusta järjestetään, opetuskieli, koulutuksen järjestämismuoto, erityinen koulutustehtävä sekä muut tarpeelliset koulutuksen järjestämiseen liittyvät ehdot. Lukiokoulutuksen järjestämisluvan saanut koulutuksen järjestäjä voi myös järjestää maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävää lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta. Järjestämisluvan saaneiden kunnallisten ja yksityisten lukiokoulutuksen järjestäjien lisäksi lukiokoulutusta voivat järjestää myös valtion oppilaitokset ja yliopistojen harjoittelukoulut.

Vuonna 2021 järjestämisluvan saaneita kunnallisia tai yksityisiä lukiokoulutuksen valtionosuuden/rahoituksen saajia on 259. Lisäksi lukiokoulutusta järjestetään kolmessa valtion koulussa ja 8 yliopistojen harjoittelukoulussa (normaalikoulussa).

Oppivelvollisuuden laajentamisen uudistukseen liittyvän uuden tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain mukaan nykyinen maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävä lukiokoulutukseen valmistava koulutus, ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus ja perusopetuksen lisäopetus yhdistyvät tutkintokoulutukseen valmentavaksi koulutukseksi. Uutta valmentavaa koulutusta ei voi järjestää pelkästään lukiokoulutuksen järjestämisluvan perusteella, vaan mikäli lukiokoulutuksen järjestäjä haluaa aloittaa tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen, tulee sen hakea opetus- ja kulttuuriministeriöltä tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämislupaa. Uudet järjestämisluvat myönnetään vuonna 2021 ja koulutusta voidaan järjestää 1.8.2022 alkaen.

Tässä luvussa käsitellään kunnille, kuntayhtymille ja yksityisille koulutuksen järjestäjille lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin myönnettävää valtionosuusrahoitusta, joka määräytyy opiskelijaa kohden määrätyn yksikköhinnan ja koulutuksen järjestäjän lukiokoulutuksen opiskelijamäärän tuloista.

4.2. Oppivelvollisuuden laajentamisen vaikutus lukiokoulutuksen rahoitukseen

Annetun oppivelvollisuuslain mukaan oppivelvollisuus laajenee koskemaan perusopetuksen jälkeistä toisen asteen koulutusta siihen asti, kun henkilö täyttää 18 vuotta. Perusopetuksen jälkeen oppivelvollisuutta suoritetaan lukiokoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa tai perusopetuksen jälkeisissä erilaisissa nivelvaiheen koulutuksissa. Oppivelvollisella tulee olemaan hakeutumisvelvollisuus toisen asteen koulutukseen perusopetuksen päättymisen jälkeen.

Perusopetuksen jälkeen suoritettava ammatillinen tutkinto tai lukiokoulutus ja sen päätteeksi suoritettava ylioppilastutkinto ovat jatkossa täysin maksuttomia sen kalenterivuoden loppuun saakka, jona henkilö täyttää 20 vuotta. Maksuttomia ovat opetuksessa tarvittavat oppimateriaalit sekä työvälineet, -asut ja -aineet. Lisäksi yli seitsemän kilometrin koulumatkat ovat maksuttomia.

Oppivelvollisuuden laajentamisesta aiheutuvat kustannukset rahoitetaan valtionosuusrahoituksen puitteissa. Oppivelvollisuuden laajentaminen toteutuu vuosiluokka kerrallaan, mistä syystä vaikutukset rahoitukseen toteutuvat kolmen vuoden siirtymäajan puitteissa.

Lukiokoulutuksen järjestäjille tulevat uudet tehtävät rahoitetaan 100-prosenttisesti valtionosuusrahoituksena, mistä syystä lukiokoulutuksen kunnan rahoitusprosentti muuttuu vuodesta 2021 alkaen. Siirtymäsäännöksen mukaan lukiokoulutuksen vuoden 2021 kunnan omarahoitusosuus on 56,81 prosenttia. Vuoden 2022 kunnan omarahoitusosuus on 54,82 prosenttia ja vuoden 2023 kunnan omarahoitusosuus on 53,28 prosenttia. Vuodesta 2024 alkaen kunnan omarahoitusosuus on 52,21 prosenttia.

Oppivelvollisuuden laajentamiseen ja toisen asteen koulutuksen maksuttomuuteen liittyvät määrärahalisäykset pyritään kohdentamaan nuorten oppimäärän mukaan opiskelevien lukio-opiskelijoiden yksikköhintaperusteiseen valtionosuusrahoitukseen. Jotta erityisten koulutustehtävien ja valtakunnallisten kehittämistehtävien lisärahoitukseen käytettävä euromäärä pysyy samansuuruisena, lisärahoituksen osuus kokonaiskustannuksista pienenee siirtymäajan puitteissa. Lisäksi aikuisten oppimäärän mukaan opiskelevien yksikköhinnan painokerroin ja sisäoppilaitokseen kuuluvan majoituksen ja ruokailun saavien opiskelijoiden osalta laskettavan korotuksen painokerroin pienenee siirtymäajan puitteissa.

4.3. Yksikköhinnan määräytyminen

Lukiokoulutuksen yksikköhinta on järjestäjäkohtainen. Järjestäjäkohtaiset yksikköhinnat lasketaan lukiokoulutuksen keskimääräisen yksikköhinnan pohjalta. Vuoden 2021 keskimääräinen yksikköhinta on laskettu vuoden 2018 kustannusten perusteella. Vuodesta 2019 alkaen lukiokoulutuksen erityisten koulutustehtävien ja valtakunnallisten kehittämistehtävien rahoitus ei perustu enää koulutuksen järjestäjän yksikköhintaan tehtävään korotukseen, vaan tehtävien rahoitus myönnetään erillisenä lisärahoituksena. Lisärahoitukseen käytettävä rahamäärä, 1,57 prosenttia lukiokoulutuksen valtakunnallisista kustannuksista, on vähennetty lukiokoulutuksen keskimääräisen yksikköhinnan laskentapohjasta. Erityisten koulutustehtävien ja valtakunnallisten kehittämistehtävien lisärahoituksen taso vastaa aiempina vuosina erityisiin koulutustehtäviin yksikköhintojen korotuksena myönnetyn rahoituksen tasoa. Lisäksi lukiokoulutuksen keskimääräiseen yksikköhintaan vaikuttaa valtiontalouden säästötoimet, joidenka vaikutuksesta lukiokoulutuksen vuoden 2021 laskennallista keskimääräistä yksikköhintaa alennetaan 13,27 prosentin suuruiseksi.

Valtioneuvosto on vahvistanut lukiokoulutuksen vuoden 2021 keskimääräiseksi yksikköhinnaksi 6615,98 euroa /opiskelija. Keskimääräinen yksikköhinta vahvistetaan arvonlisäverottomana.

4.3.1. Järjestäjäkohtaisen yksikköhinnan määräytymisen yleiset perusteet

Järjestäjäkohtaisia kunnille ja kuntayhtymille määrättäviä yksikköhintoja porrastetaan koulutuksen järjestäjän lukiokoulutusta nuorten oppimäärän mukaan suorittavien ja sisäoppilaitosmuotoisesti suorittavien opiskelijoiden kokonaismäärän perusteella, kuten jäljempänä tunnusluvun laskennan yhteydessä selvitetään. Yksityisen koulutuksen järjestäjän yksikköhinta on sama kuin sen kunnan yksikköhinta, jossa koulutus pääasiassa järjestetään. Jos kunta ei järjestä lukiokoulutusta, yksityisen lukiokoulutuksen järjestäjän yksikköhinta lasketaan samalla tavalla kuin kunnan yksikköhinta. Yksityisten koulutuksen järjestäjien yksikköhintaan lisätään arvonlisäveron osuus, joka vuonna 2021 on 3,73 prosenttia yksikköhinnasta.

4.3.2. Tunnusluvun laskenta

Lukioiden yksikköhintojen laskentaa varten määritellään koulutuksen järjestäjän tunnusluku. Tunnusluku lasketaan nuorten oppimäärän mukaan lukiokoulutusta suorittavien ja sisäoppilaitosmuotoisesti suorittavien opiskelijoiden kokonaismäärän perusteella. Laskennassa käytetään varainhoitovuotta edeltävän vuoden 20.9. tilastointipäivän opiskelijamäärää eli vuoden 2021 yksikköhintoja laskettaessa tilastointipäivän 20.9.2020 opiskelijamäärää.

Mikäli koulutuksen järjestäjä järjestää lukiokoulutusta sekä suomen- että ruotsin kielellä, niin tunnusluku lasketaan erikseen suomenkielistä ja erikseen ruotsinkielistä koulutusta varten. Koulutuksen järjestäjän tunnusluku on kieliryhmittäin laskettujen tunnuslukujen opiskelijamäärällä painotettu keskiarvo.

Tunnusluku on 100, mikäli koulutuksen järjestäjän lukiokoulutusta nuorten oppimäärän mukaan suorittavien ja sisäoppilaitosmuotoisesti suorittavien opiskelijoiden lukumäärä on vähintään 200. Mikäli opiskelijoiden määrä on alle 200 opiskelijaa ja vähintään 60 opiskelijaa, niin tunnuslukua korotetaan opiskelijaa kohti luvulla, joka saadaan kaavasta $0,4 \times (200 - \text{lukioiden opiskelevien määrä})$. Jos opiskelijoiden määrä on alle 60 opiskelijaa, tunnuslukua korotetaan lisäksi luvulla, joka saadaan kaavasta $2,1 \times (60 - \text{lukioiden opiskelevien määrä})$. Tunnuslukua korotetaan kuitenkin enintään luvulla 106.

Jos yksikköhinnan laskennassa korotetun tunnusluvun piiriin kuulunut lukiokoulutus on vuosien 2008-2012 aikana siirtynyt kuntien yhdistymisellä syntyvälle kunnalle taikka koulutuksen järjestämisluvun muutoksella osaksi toisen kunnan tai kuntayhtymän lukiokoulutusta, niin tunnusluku lasketaan edelleen erikseen kullekin entiselle lukiokoulutuksen järjestäjälle. Yhdistyneen koulutuksen järjestäjän tunnusluku saadaan laskettujen tunnuslukujen opiskelijamäärien painotettuna keskiarvona. Yhdistyneen koulutuksen järjestäjän tunnusluvun laskenta edellä mainitulla tavalla edellyttää, että korotetun tunnusluvun piiriin kuulunut lukio ja sen tunnusluvun korottamisen edellytykset säilyvät.

4.3.3. Yksikköhinnan laskenta

Lukion yksikköhinta lasketaan kertomalla koulutuksen järjestäjän tunnusluku lukion keskimääräisellä yksikköhinnalla ja jakamalla luvulla 100. Näin saatu yksikköhinta kerrotaan valtakunnallisella tasauskerroimella, jolla tasataan tunnusluvusta aiheutuvien korotusten vaikutus lukion keskimääräiseen yksikköhintaan, koska korotuksilla ei lisätä valtion ja kuntien rahoitusosuutta keskimääräisestä yksikköhinnasta. Vuonna 2021 tasauskerroin on 0,9438055.

Laskentakaava koulutuksen järjestäjän yksikköhinnan laskentaan on seuraava: tasauskerroin (0,9438055) x keskimääräinen yksikköhinta (6615,98) x tunnusluku : 100.

Mikäli lukiokoulutuksen järjestäjän tehtäväksi on määrätty järjestää lukiokoulutusta sisäoppilaitoksessa, yksikköhintaa korotetaan sisäoppilaitokseen kuuluvan majoituksen ja ruokailun saavien opiskelijoiden osalta euromäärällä, joka vuonna 2021 on 43,3 prosenttia lukiokoulutuksen keskimääräisestä yksikköhinnasta. Siirtymäsäännöksen mukaan prosenttimäärä on 42,1 varainhoitovuonna 2022 ja 40,9 varainhoitovuonna 2023. Varainhoitovuodesta 2024 alkaen prosenttimäärä on 40,1.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi lisäksi korottaa yksikköhintaa erityisestä muusta syystä kuin lukiolle myönnetyn erityisten koulutustehtävän perusteella (yksikköhinnan harkinnanvarainen korotus). Mahdollinen korotus lisätään tunnusluvun mukaiseen tasattuun yksikköhintaan.

4.3.4. Aikuisten oppimäärän mukaan lukiokoulutusta suorittavien yksikköhinta

Painokerroin, jolla aikuisten oppimäärää suorittavien yksikköhinta määräytyy nuorten oppimäärän mukaan opiskelevien yksikköhinnasta, muuttuu oppivelvollisuuden laajentamisen seurauksena. Vuonna 2021 aikuisten oppimäärän mukaan lukion koko oppimäärää suorittavien yksikköhinta on 64,4 prosenttia koulutuksen järjestäjälle lukion opiskelijaa kohden määrätystä yksikköhinnasta lukuun ottamatta sisäoppilaitoksessa koulutusta saavia opiskelijoita. Siirtymäsäännöksen mukaan prosenttiosuus on 63,3 varainhoitovuonna 2022 ja 62,2 varainhoitovuonna 2023. Varainhoitovuodesta 2024 alkaen prosenttiosuus on 61,5.

Esimerkki järjestäjäkohtaisen yksikköhinnan laskennasta

4.4. Lukiokoulutuksen rahoituksen määräytyminen

Lukiokoulutuksen ennakkollinen rahoitus määräytyy edellä mainitulla tavalla opiskelijaa kohden määrätyn yksikköhinnan ja varainhoitovuotta edeltävän vuoden lukiokoulutuksen opiskelijamäärän tulosta. Rahoitus lasketaan erikseen nuorten oppimäärän mukaan lukiota suorittaville opiskelijoille, aikuisten oppimäärän mukaan lukiota suorittaville opiskelijoille ja sisäoppilaitosmuotoisessa lukiokoulutuksessa lukiota suorittaville opiskelijoille.

Lukiokoulutuksen rahoituksen piiriin sisältyy myös yksittäistä oppiainetta tai yksittäisiä oppiaineita suorittavien opiskelijoiden kurssit. Aineopintojen rahoitus koskee aineopiskelijoiden aikuisille tarkoitetun oppimäärän mukaan suorittamia lukion pakollisia kursseja ja syventävinä opintoina tarjottuja valtakunnallisia kursseja ja lukiokoulutuksen vuonna 2021 käyttöön otettavan uuden opetus suunnitelman mukaan aikuisille tarkoitetun oppimäärän mukaan aineopiskelijoiden suorittamia lukion pakollisia ja valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Aineopintojen kurssit eivät kuulu kuitenkaan rahoituksen piiriin, mikäli kurssin suorittanut opiskelija on luettu tilastointipäivänä rahoituksen perusteena olevaksi suoritteeksi toisen oppilaitoksen tai koulutusmuodon oppilas-, opiskelija- tai opiskelijan opiskeluoikeuden perusteella määräytyvissä ammatillisen koulutuksen opiskelijavuositiedoissa (RahL 1705/2009 48§, RahA 1766/2009 23a §).

Rahoituksen laskentaa ja määräytymistä varten aineopiskelijoiden suorittamat kurssit muutetaan laskennalliseksi opiskelijamääräksi. Laskennassa käytetään lähinnä laskenta-aikaa päättyneen lukuvuoden suoritettujen kurssien määriä. Vuoden 2021 rahoituksen laskennassa käytetään aineopiskelijoiden laskennallista määrää, joka on laskettu aikavälillä 1.8.2019–31.7.2020 suoritetuista aineopiskelun kursseista. Suoritettujen kurssien määrä muutetaan opiskelijamääräksi jakamalla lukuvuoden aikana suoritettujen kurssien kokonaismäärä luvulla 15, mikä on aikuisille tarkoitetun lukion kokonaiskurssimäärä 44 jaettuna lukiossa luvulla 3.

Rahoituksen määräytymistä varten aineopiskelun laskennallinen opiskelijamäärä lasketaan yhteen lukion koko oppimäärää aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän mukaan opiskelevien opiskelijoiden määrän kanssa ja saatu opiskelijamäärä kerrotaan yksikköhinnalla, joka vuonna 2021 on 64,4 prosenttia koulutuksen järjestäjälle lukion opiskelijaa kohden määrätystä yksikköhinnasta.

Lukiokoulutuksen rahoitus tarkistetaan varainhoitovuoden (tilastointipäivien 20.1.2021 ja 20.9.2021) opiskelijamäärän mukaiseksi varainhoitovuoden loppuun mennessä. Kertojaopiskelija-

määrät painotetaan siten, että tilastointipäivän 20.1. opiskelijamäärä painotetaan luvulla 7/12 ja tilastointipäivän 20.9. opiskelijamäärä luvulla 5/12. Myös aineopiskelun laskennallinen opiskelijamäärä tarkistetaan varainhoitovuoden 2021 loppuun mennessä. Laskenta perustuu aikavälillä 1.8.2020–31.7.2021 suoritettujen kurssien määrään.

4.5. Erityisten koulutustehtävien ja valtakunnallisten kehittämistehtävien rahoitus

Lukiokoulutuksen järjestäjille, joille on järjestämisluvan mukaan myönnetty erityinen koulutustehtävä tai valtakunnallinen kehittämistehtävä, myönnetään lisärahoitusta. Lisärahoitukseen on käytettävissä 1,57 prosenttia lukiokoulutuksen valtakunnallisista kokonaiskustannuksista. Lisärahoitusta ei kuitenkaan myönnetä sellaiselle koulutuksen järjestäjälle, joka perii opiskelijoilta lukiolain 28 §:n 4 momentissa tarkoitettuja maksuja.

Oppivelvollisuuden laajenemisesta johtuen lukiokoulutuksen kokonaiskustannukset nousevat asteittain vuodesta 2021 alkaen. Vuoden 2021 kustannuspohjan perusteella lasketaan varainhoitovuoden 2024 rahoitus. Oppivelvollisuuden laajentamisen vuoksi tuleva valtionosuusrahoituksen lisäys ohjataan lukiokoulutuksen nuorten yksikköhintaperusteiseen valtionosuusrahoitukseen, mistä syystä erityisten koulutustehtävien lisärahoituksen osuus valtakunnallisista kokonaiskustannuksista pienee siirtymäajan puitteissa vuosina 2024-2027. Siirtymäsäännöksen mukaan rahoitusosuus on 1,55 prosenttia varainhoitovuonna 2024, 1,51 prosenttia varainhoitovuonna 2025 ja 1,47 prosenttia varainhoitovuonna 2026. Vuodesta 2027 alkaen osuus on 1,45 prosenttia.

Koulutuksen järjestäjän erityisen koulutustehtävän rahoitus määräytyy sillä perusteella, mikä on koulutuksen järjestäjän erityisen tehtävän opiskelijamäärän suhteellinen osuus kaikkien koulutuksen järjestäjien erityisten koulutustehtävien opiskelijamääristä. Lisäksi erityisille koulutustehtäville on määrätty laskennassa käytettävä painokerroin.

Erityisen koulutustehtävän opiskelijamäärää painotetaan seuraavilla kertoimilla:

1) koulutus, joka tähtää International Baccalaureate -tutkinnon suorittamiseen	0,22
2) liikunta- tai urheilupainotteinen koulutus, kuvataidepainotteinen koulutus, musiikkipainotteinen koulutus, tanssipainotteinen koulutus	0,15
3) muu koulutus	0,05

Rahoituksen laskennassa käytetään varainhoitovuotta edeltävän tilastointipäivän 20.9 opiskelijamääriä. Mikäli tilastointipäivän opiskelijamäärä ylittää lukiokoulutuksen järjestämisluvan kirjattun erityisen koulutustehtävän rahoituksen perusteena olevan opiskelijamäärän enimmäismäärän, niin silloin rahoitus määräytyy järjestämisluvan enimmäismäärän mukaan.

Vuoden 2021 rahoitus lasketaan seuraavasti. Erityisten tehtävien lukioiden erityisten koulutustehtävien 20.9.2020 opiskelijamäärät tai järjestämisluvan enimmäismäärät kerrotaan alakohtaisilla painokertoimilla. Erityisiin koulutustehtäviin käytettävissä oleva rahamäärä jaetaan erityisten koulutustehtävien painotettujen opiskelijamäärien suhteellisina osuuksina painotettujen opiskelijamäärien yhteenlasketusta summasta. Erityisen koulutustehtävän mukaisen toiminnan käynnistyessä ja sitä seuraavana kahtena rahoitus lasketaan arvioidun opiskelijamäärän mukaan. Toteutuneen ja arvioidun opiskelijamäärän erotus varainhoitovuotena otetaan huomioon kyseistä varainhoitovuotta seuraavan vuoden suoritteita laskettaessa.

Valtakunnallisen kehittämistehtävän rahoitus jaetaan opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksen mukaisesti.

Erityisen koulutustehtävän ja valtakunnallisen kehittämistehtävän rahoituksesta ei tehdä päätöstä rahoituksen tarkistamisesta varainhoitovuoden lopussa, vaikka lukiokoulutuksen muu valtionosuus-rahoitus edelleen tarkistetaan varainhoitovuoden (tilastointipäivien 20.1.2021 ja 20.9.2021) opiskelijamäärän mukaiseksi varainhoitovuoden loppuun mennessä.

4.6. Maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävän lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen rahoitus

Valmistavan koulutuksen rahoitus määräytyy koulutuksen järjestäjän valmistavaa koulutusta saavien opiskelijoiden määrän ja opiskelijaa kohti määrätyn yksikköhinnan tulosta. Valmistavan koulutuksen yksikköhinta perustuu lukiokoulutuksen keskimääräiseen yksikköhintaan. Valmistavan koulutuksen yksikköhinta saadaan kertomalla lukiokoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta luvulla 1,21. Valmistavan koulutuksen vuoden 2021 yksikköhinta on 8005,34 euroa /opiskelija.

Aikuisten oppimäärän mukaan valmistavaa koulutusta suorittavien opiskelijoiden yksikköhinta on 64,4 prosenttia asianomaiselle koulutuksen järjestäjälle opiskelijaa kohden määrätystä valmistavan koulutuksen yksikköhinnasta lukuun ottamatta sisäoppilaitoksessa koulutusta saavia opiskelijoita.

Sisäoppilaitoksessa koulutusta saavien opiskelijoiden yksikköhintana käytetään myös aikuisten oppimäärän mukaan valmistavaa koulutusta suorittavien opiskelijoiden osalta koulutuksen järjestäjän alentamatonta nuorten valmistavan koulutuksen yksikköhintaa. Lisäksi yksikköhintaa korotetaan sisäoppilaitokseen kuuluvan majoituksen ja ruokailun saavien valmistavan koulutuksen opiskelijoiden osalta euromäärällä, joka vuonna 2021 on 43,3 prosenttia lukiokoulutuksen keskimääräisestä yksikköhinnasta. Siirtymäsäännöksen mukaan prosenttimäärä on 42,1 varainhoitovuonna 2022 ja 40,9 varainhoitovuonna 2023. Varainhoitovuodesta 2024 alkaen prosenttimäärä on 40,1.

Lisätietoja antaa tarvittaessa Sirpa Kesti 029 533 1094.